

Bernhard Schlink

Nepoata

Traducere din limba germană și note
de Mariana Bărbulescu

POLIROM
2023

Cuprins

Partea întâi.....	5
Partea a doua.....	117
Partea a treia	293
<i>Citări</i>	331

Kaspar mi-a suportat statul și fumatul nocturn și muțenia, m-a însoțit la autorități și în magazine, și la centrul de îndrumare a studenților, și la biroul de înmatriculări, ca să pot începe să studiez din semestrul următor, a mutat patul și mi-a găsit o masă, strângea patul dimineața, făcea curat în cameră și gătea seara. Era tandru, săritor, plin de răbdare. Până când n-a mai putut. Am adus acasă un mic radio portabil; mereu îmi dorisem așa ceva și îmi cumpărasem unul, în sfârșit. O făcusem fără să fi vorbit înainte cu Kaspar și și-a ieșit din fire. Cum puteam să cheltuiesc atât de mult, știam doar cât de strâmtorați eram, înțelegea că nu-mi era ușor să-mi schimb viața, dar și el trebuia să și-o schimbe pe a lui, trebuia să renunțe la studii, să muncească și să câștige bani, mă purtam ca o prințesă și așa nu mai mergea. Nu se mai oprea, vorbea despre noi, zicând că nu, nu era o greșeală că eram împreună, dar că trebuia să fim cu adevărat împreună, că dacă nu eram cu adevărat împreună, nu reușeam, pentru el nu conta dacă eu studiam și el renunța la studii, dar dacă trăiam în două lumi diferite, eu la universitate și el la muncă, chiar trebuia să fim cu adevărat împreună și că dacă se trezea și mă vedea stând iarăși la fereastră și fumând, mă va apuca și mă va zgâlțâi până când îi spuneam ce era, da, nu se cuvine să facă așa ceva, dar îi era indiferent.

M-am speriat. Dorul meu de casă, suferința dată de neplăcerile avute cu autoritățile și în magazine, ezitățile la alegerea studiilor, dezamăgirea privind culcatul cu Kaspar, care încă nu era cum trebuie, grijile cu banii – totul era o răzgâială prin care mă feream să trăiesc, să trăiesc pentru mine, să trăiesc cu el.

— Ai dreptate.

M-a privit uimit. I-a trebuit o clipă ca să vadă pe fața mea că vorbeam serios, că îl înțelesesem. A zâmbit.

— Ești prințesa mea. Când am zis că te porți așa, n-am...

— Cum ar suna, regină?

— Și regină e bine.

— Pur și simplu o luăm iarăși de la capăt.

*

Așadar am luat-o iarăși de la capăt. Mi-am învins sfiala, i-am zis ce îmi plăcea și ce nu, unde și cum doream să fiu atinsă, ce roluri voiam să joc și cele pe care trebuia să le joace el, iar el a fost un elev sârguincios și a devenit un amant plin de fantezie. Când mă vedea stând noaptea la fereastră și fumând și mă întreba ce era, îi povesteam tot, cu excepția gândurilor despre fiica mea. Însă nu mă mai sculam noaptea decât rareori. Am vorbit îndelung despre studii și meserie. Spunea că studiile n-aveau importanță pentru el și că o ucenicie ca librar îi convenea, iar la început nu l-am crezut și am insistat să-și continue studiile, dar apoi am observat că vorbea serios și ne-am uitat împreună la librăriile berlineze. Eu m-am înscris la Universitatea Liberă, la germanistică și teatrologie. Am găsit o locuință mică, o cameră de zi cu sobă, un dormitor fără, o bucătărie a cărei chiuvetă era și spălător, veceul pe casa scărilor. Am cumpărat o cabină de duș și am montat-o în bucătărie.

Până la începutul uceniei și al semestrului meu mai rămâneau două luni. Voiam să plătim datoriile și să câștigăm bani și am găsit de lucru la Siemens. Kaspar avea de-a face pentru prima oară cu o fabrică, iar eu, pentru prima oară, cu o fabrică din Vest. Era o ierarhie mai evidentă

decât în fabricile din Est în care muncisem, superiorul era mai important, tonul era mai sever, procesele erau mai rapide. Aveam două colege studente, iar muncitoarele ne tratau cu o condescendență binevoitoare. Ar fi fost mai bine să trec sub tăcere faptul că tocmai fugisem; adesea eram privită nu doar condescendent, ci și cu puțin dispreț, ca și cum aș fi fost favorizată, răsfățată și răzgâiată pe cheltuiala celorlalți. Observam că neplăcerile trăite cu autoritățile și în magazine aveau o bază largă. E drept, în timpul semestrului n-am fost tratată de nimeni condescendent, fie ei profesori sau studenți. Dar iritam când veneam cu o perspectivă de estic sau foloseam vreo formulare specifică Estului; lumea se aștepta ca odată cu fuga să se fi șters tot ce era estic, fiindcă era sovietic și comunist, iar acum eram ca ei.

Mi se întâmpla, la scară redusă, ce am văzut că li se întâmpla în general germanilor din Est după căderea Zidului. Mai întâi li s-a urat bun-venit, cu bucurie. Au fost și întrebați cu interes cum stătuseră lucrurile în Est, cum trăiseră în Est. Dar au fost întrebați cum întrebi pe cineva despre o călătorie pe care a făcut-o. Când s-a văzut că nu fuseseră doar într-o călătorie și că acum se întorseseră, ci că veneau dintr-o altă lume, o lume în care unele lucruri nu le-au convenit, dar care era a lor, pe care o construiseră și o conservaseră, de care se simțeau legați și au și rămas așa, s-a terminat cu interesul. Apăruse ceva specific Estului? În Est existase asuprire, nedreptate și nefericire, exploatarea și nedreptatea trecuseră, germanii asupriți din Est puteau fi iarăși la fel ca germanii neasupriți din Vest și nu mai aveau niciun motiv să fie altfel. Însă era necuviincios și chiar o lipsă de recunoștință, dacă totuși erau altfel, fiindcă

fuseseră copleșiți cu daruri, ca să fie la fel de fericiți precum germanii fericiți din Vest.

Noi, germanii din Est, e mai bine să lăsăm în urmă tot ce e estic, când suntem printre germanii din Vest. Asta era valabil atunci, cum e valabil și acum. Eu am făcut din RDG o pată albă, o terra incognita, nu doar din cauza fiicei mele.

Așa mi-a pierit și cheful de studii. Locul meu nu era acolo. La cursuri mai mergea; stăteam cu toții muți, ascultam și scriam ce ni se spunea. Dar la seminarii și la colocvii erau acei studenți care citiseră tot, și chiar mai mult, și care puneau întrebările potrivite și dădeau răspunsurile potrivite și care făceau observații critice inteligente. Nu numai că erau isteți – sau, dacă nu erau, doar o făceau pe isteții –, ci erau abili, pricepuți și convingători, și suficient de aroganți pentru ca noi ceilalți să acceptăm situația drept o expresie a unei superiorități reale. Noi ceilalți – nu eram singura care tăcea, care cobora privirea când profesorul puneă o întrebare tuturor, nu eram singura care se bâlbâia când trebuia să vorbească. Dar la ceilalți era timiditate. Eu mă temeam să nu spun ceva care să trădeze originea mea estică, la care profesorul să reacționeze cu „Ah, colega noastră din Est“, sau „Ce crede Karl Marx despre asta, sigur știți“, sau „Asta se învață aici la liceu, dar la dumneavoastră nu există așa ceva“. Sau ca vreunuia dintre cei abili să i se pară exotică originea, să intre-n vorbă cu mine după ore, iar eu să mă simt doar inferioară, doar îngrozitor.

Și nimic nu era luat în serios. Eu voiam să știu cine era autorul, când, de ce și în ce scop a scris textul, să știu ce efect a avut textul la vremea lui și să simt efectul pe care îl are azi, să mă găsesc în text și să mă las atinsă și schimbată de el, să-i văd, să-i înțeleg și să-i iubesc forța,

frumusețea, importanța. La ore, nimeni nu voia să vadă și să înțeleagă forța, frumusețea, importanța textelor sau să se lase atins și schimbat de ele. Se despica firul în patru, se vorbea de metafore, simboluri și alegorii, de imanență și receptare, de structuralism, sincronie și diacronie, de aspecte sociologice și politice, de termeni străini ce țineau de naratologie, în spatele cărora se ascundeau niște banalități precum aceea că se poate povesti retrospectiv sau proiectat în viitor, o dată sau de mai multe ori, folosindu-se vorbirea directă sau indirectă. Nu pricepeam cu ce se alegea cineva – profesorul, studentul, dascălul care preda germana sau copiii pe care îi învăța – din această abordare a literaturii.

În timpul studiilor mele, cel mai frumos a fost cititul. Kaspar era la librărie sau la școala de meserii, iar eu zăceam pe pat și citeam. Am citit tot ce ni se cerea și ce ni se recomanda – literatura, nu cărțile despre literatură. În semestrul doi am frecventat un seminar despre *Doctor Faustus* al lui Thomas Mann, iar în vacanța de dinainte a trebuit să muncesc, fiindcă mai aveam de achitat datorii, dar am putut să salvez două săptămâni pentru lectură. Stăteam întinsă pe pat, îmi sprijineam spatele pe o pernă și capul de perete și citeam. Pe noptieră era un pahar cu suc de portocale cu votcă; îmi plăcea băutura asta de când mi-o pregătise Stephan odată. Două cuburi de gheață, o cincime votcă, patru cincimi suc de portocale. Era ieftină, îmi îngăduia să-mi păstrez mintea limpede, dădea somnolență, dar numai pentru un timp. Citeam douăzeci, treizeci de pagini, lunecam în somn, mă trezeam, mai citeam douăzeci, treizeci de pagini, lunecam iar în somn, mă trezeam din nou. Ceea ce citeam mă însoțea în somn și din somn, eram conștientă și inconștientă, veghind și dormind și visând

în carte. Niciodată, nici înainte și nici după, n-am mai fost atât de cufundată într-o carte, atât de pierdută într-o carte, de transpusă într-o carte.

Și am învățat că se poate bea alcool fără ca respirația să te trădeze. Kaspar n-a aflat și nici n-a văzut sticlele pline de votcă și nici pe cele goale. Se bucura că îi povesteam *Doctor Faustus* ca pe un roman foileton de seară.

După două semestre am întrerupt studiile și n-am tânjit după ele. Am devenit și eu librăreasă, cu plăcere. Librăria unde învăța Kaspar m-ar fi primit și pe mine ca ucenic. Dar eram decizi să avem cât de curând propria noastră librărie și am socotit că era bine să venim cu experiență din două librării diferite. Locuiam în Kreuzberg, librăria lui era în Zehlendorf, a mea în Schöneberg, mergeam cu bicicleta și dimineața făceam o bucată de drum împreună.

Fiindcă aveam bacalaureatul, ucenicia mea a durat nu trei, ci doi ani, ca și pentru Kaspar. Librăria mea era mică, în scurt timp am reușit să mă descurc, iar după jumătate de an proprietarul mă lăsa adesea singură. La școala de meserii am învățat despre comerțul și industria de carte, contabilitate, administrarea afacerilor și științe sociale; am fost scutită de cursurile de germană, fiindcă profesoara considera că știu destul. Îmi plăcea să fiu iarăși elevă în fiecare săptămână, câte două jumătăți de zi. Să mă destind cu informații, să particip puțin, să mă deconectez puțin, uneori să ascult, alteori nu, să mă implic când e interesant și să visez la altceva când e plictisitor – așa ceva nu există decât la școală, de fapt se termină la optsprezece ani, iar eu aveam totul din nou, la douăzeci și doi. Mă simțeam ușoară și liberă, Kaspar și cu mine am cunoscut Berlinul,